

Ekonomiska utsikter

I skuggan av Ukrainakriget – prognosuppdatering

© Landsorganisationen i Sverige 2022

Omslagsfoto: Lars Forsstedt

Grafisk form: LO

Tryck: Bantorget Grafiska AB, Stockholm 2022

ISBN 978-91-566-3540-3

LO 22.04 500

Innehåll

1. LO-ekonomernas slutsatser.....	4
2. Nya förutsättningar – kriget i Ukraina och prischock på energiområdet.....	5
Kriget i Ukraina: risk för betydande effekter på global inflation	5
Kriget tvingar stora grupper på flykt	7
Relativt goda förutsättningar för ukrainska flyktingar att etablera sig på svensk arbetsmarknad	8
Pandemins utveckling fortsatt en tydlig nedåtrisk	8
3. Uppdaterad prognos	10
Högre inflation men fortsatt svagt underliggande tryck	10
Revideringar motverkar varandra	12
Exporten revideras ner när omvärldens tillväxt dämpas	12
Hushållens konsumtion ökar svagare och sparkvoten minskar	12
Ökad osäkerhet håller tillbaka investeringarna	12
Flyktingmottagandet höjer offentlig konsumtion.....	12
Den sammantagna effekten på BNP är liten, men kriget drar ner.....	13
Arbetslösheten minskar successivt.....	14
Stark offentlig ekonomi	15
4. Arbetsmarknaden	17
Långtidsarbetslösheten fortsatt ett stort problem	17
En stor grupp av de arbetslösa bör ha relativt goda förutsättningar att få jobb	19

1. LO-ekonomernas slutsatser

När LO-ekonomerna i december 2021 lämnade sin senaste prognos var huvudscenariot en stark utveckling för tillväxten både i Sverige och utomlands. Visserligen såg vi ett antal nedåtrisker, där det största orosmolnet var pandemins utveckling. Att ett krig skulle bryta ut i Europa var det då få som förutsåg.

Idag står vi i ett annat läge. Rysslands invasion av Ukraina har nu helt förändrat förutsättningarna för den globala utvecklingen och i förlängningen även för svensk ekonomi. Kriget har även tvingat stora grupper på flykt, främst till Ukrainas grannländer men även till Sverige, vilket får konsekvenser för svensk ekonomi och arbetsmarknad. Läget är osäkert då ingen vet hur kriget kommer att utvecklas, vilket betyder att osäkerheten i prognosen är ovanligt stor. En ytterligare osäkerhet i prognosen är att vi går mot ett val senare under året vilket kommer att påverka budgeten för 2023. Hur mycket är dock svårt att avgöra på förhand.

Med detta sagt landar vi i tre huvudsakliga slutsatser. För det första; vi bedömer de negativa effekterna av Ukrainakriget på svensk BNP som begränsade. Kopplingen mellan ekonomierna i Sverige och Ukraina respektive Ryssland är svaga i och med att vår handel med länderna är begränsad. Påverkan på svensk ekonomi sker främst indirekt, inte minst genom att beroendet av rysk energi bidrar till att tillväxtförutsättningarna försämras i euroområdet.

Däremot, som vår andra slutsats, menar vi att kriget har stora negativa effekter på energi- och livsmedelspriser. Detta förstärker den inflationsökning som vi såg redan före kriget via energipriser.

Slutligen; långtidsarbetslösheten är fortsatt hög. Litet tyder på att den är på väg att sjunka utan kraftfulla åtgärder. Den trots allt försvagade BNP-utvecklingen försvårar läget och riskerar att permanenta de höga nivåerna över lång tid.

Dessa slutsatser har ett antal viktiga policyimplikationer, både vad gäller penning- och finanspolitiken. Den tilltagande inflationen har fått röster att höjas för räntehöjningar. Vi menar att detta vore missriktat när problemet inte är för hög efterfrågan eller för höga löner. Räntehöjningar skulle i onödan strama åt ekonomin och urholka hushållens disponibla inkomster. Det skulle i sin tur kunna bidra till ökade löneanspråk i den annalkande avtalsrörelsen.

Finanspolitiken bör fortsätta vara expansiv. Större offentliga satsningar behövs och då avser vi inte bara infrastrukturinvesteringar, utan även utbildning, omställningsinsatser och arbetsmarknadspolitik. Detta motiveras både av behovet att trycka ner arbetslösheten och av den gigantiska omställning till ett fossilfritt och klimatneutralt samhälle som vi står inför. Läget är kritiskt, men på den hoppigivande sidan finns den europeiska utsläppsrättshandeln som man på EU-nivå äntligen lyckats komma överens om. Får det systemet verka utan hinder kommer EU-länderna att nå målen om begränsade utsläpp. Men just detta är avgörande – att utsläppshandeln får verka. Det förutsätter att människor accepterar den omställning som följer och anser att den är legitim.

Vi behöver med andra ord investeringar för en jämlik och rättvis klimatomställning, som säkerställer en bred acceptans för omställningen. Det betyder bland annat aktiv arbetsmarknadspolitik och god inkomsttrygghet, områden i stort behov av upprustning idag.

Vår bedömning är att det finns ett utrymme för detta. Inte minst givet dagens låga statskuldskräntenivåer som enligt de flesta bedömare kommer bestå ett bra tag framöver. Även med högre försvarsutgifter finns utrymmet kvar att satsa. Därför efterlyser vi ett nytt finanspolitiskt ramverk som anger tydliga spelregler men ett betydligt större investeringsutrymme än dagens. Detta kan nås antingen med ett underskottsmål på minus en procent eller genom ett skuldmål tydligt över dagens skuldnivå. Det viktiga är att ramverket kompletteras med ett tydligt och mätbart mål för full sysselsättning. Det är hög tid att utmana uppfattningen om att arbetslösheten inte går att trycka ned under de 6–7 procent som den varit som lägst de senaste decennierna.

2. Nya förutsättningar – kriget i Ukraina och prishock på energiområdet

År 2022 var året då en normalisering av världsekonomin skulle inträffa.

Förväntan i slutet av förra året, när LO-ekonomerna gjorde vår senaste prognos, var en god internationell konjunkturutveckling under 2022. Även om vi såg en risk att den ekonomiska återhämtningen kunde komma att hämmas av de höga energipriserna var ändå förväntan att inflationstrycket skulle börja dämpas redan under början av 2022. Rysslands invasion av Ukraina har nu helt förändrat förutsättningarna för den globala utvecklingen och i förlängningen även för utvecklingen av svensk ekonomi. Kriget har även tvingat stora grupper på flykt, främst till Ukrainas grannländer men även till Sverige, vilket får konsekvenser för svensk ekonomi och arbetsmarknad.

Avseende pandemins effekter på världsekonomin baserades vår prognos från slutet av förra året på ett scenario med betydande smittspridning, inte minst i Europa, under 2022. Men att denna smitta inte skulle vara lika dödlig samt restriktionerna mindre ingripande än vid tidigare smittvågor. Detta scenario framstår fortfarande som rimligt samtidigt som den snabba spridningen av omikronvarianten i Kina den senaste tiden, med hårda nedstängningar som följd, innebär risk för ytterligare globala leveransproblem.

Kriget i Ukraina: risk för betydande effekter på global inflation

Redan före invasionen av Ukraina hade energipriserna stigit kraftfullt, särskilt i Europa, men det skedde från låga nivåer och berodde till stor del på tillfälliga faktorer. Ett slag var dock redan då EU-ländernas stora beroende av rysk naturgas och att åtstramade leveranser gav prisökningar som spreds till all elkraft via de europeiska spotmarknaderna för el. Men Rysslands invasion av Ukraina den 24 februari gav i ett slag nya förutsättningar för ekonomiska prognoser.

Europas stora beroende av rysk energi bidrar nu till att tillväxtförutsättningarna försämrats för innevarande år, samtidigt som den generella riskmiljön för global BNP har förvärrats. OECD beräknar att Ukrainakriget föranleder en nedrevidering av global BNP om en procentenhet samtidigt som global inflation bedöms skrivas upp innevarande år med 2,5 procentenheter. Den högre inflationen innebär att den reala köpkraften och därmed efterfrågan urholkas.

Tabell 2.1 BNP, OECD respektive Euroområdet

Procentuell förändring (revidering sedan decemberprognosen inom parentes)

	2021	2022	2023
Världen	5,3 (-0,3)	3,5 (-1,0)	2,5
Euroområdet	5,2 (0,0)	3,1 (-1,2)	2,5

Källa: OECD och egen prognos.

Ryssland och Ukraina har en låg andel av global BNP. Rysslands andel utgör mindre än två procent och Ukrainas omkring en promille. Mätt som andel av global BNP utgör Ryssland och Ukraina ungefär samma andel som de nordiska länderna tillsammans.

Trots ländernas låga andel av global BNP påverkas omvärlden kraftfullt på flera sätt. Ökade priser på naturgas, olja och andra viktiga råvaror, inte minst varor som behövs i jordbruket, urholkar den privata köpkraften på flertalet av Sveriges större exportmarknader. Höga prisökningar kan också medföra högre inflationsförväntningar över tid och bidrar därmed till att öka risken att centralbanker känner sig nödgade att höja styrräntan. Även detta urholkar den privata köpkraften.

Investeringar kan försvagas när konjunkturen mattas av och inflationstrycket höjs. Men den nuvarande geopolitiska utvecklingen kommer sannolikt också öka viljan och behovet av investeringar relaterade till försvar och till energiproduktion. Sveriges

näringslivssammansättning är sannolikt gynnsam för att understödja en sådan investeringsutveckling. Det finns också indikationer på att svensk fordonsindustri är mindre beroende av underleverantörer i Ukraina än vad som är fallet för exempelvis tysk fordonsindustri.

Rysslands och Ukrainas stora jordbruksexport kan bidra till kraftiga prishöjningar för basvaror i utvecklingsländer. En sådan utveckling riskerar att bidra till betydande politisk instabilitet.

Sammantaget är det vår bedömning att Ukrainakriget får en negativ men begränsad effekt på global BNP. Däremot kommer effekterna på global inflation sannolikt bli betydande och det finns en risk att höga livsmedelspriser bidrar till att öka den globala politiska instabiliteten.

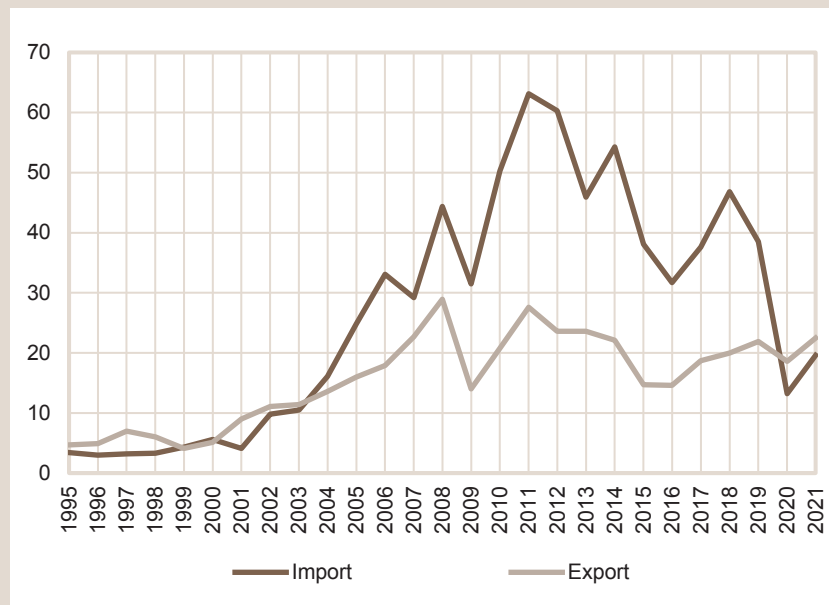
Även om vårt huvudscenario är att kriget får en begränsad effekt på global BNP finns det en uppenbar risk att effekterna på tillväxten blir betydligt större. EU-ländernas stora beroende av rysk naturgas och olja har hittills avhållit EU från att sluta importera naturgas och olja från Ryssland. Detta trots att det ger Ryssland stora exportintäkter. I något läge kan EU besluta att utvidga sanktionerna till energiområdet, vilket skulle få mycket stora effekter på bland annat tysk industri och europeiska hushåll. Ett sådant scenario skulle leda till stora spridningseffekter och sänka tillväxten ytterligare i Europa.

Sveriges handel med Ryssland och Ukraina

Trots att ungefär 1 800 svenska företag exporterar varor till Ryssland så är svensk handel med Ryssland begränsad. Ryssland är både Sveriges femtonde största export- och importmarknad. 2021 exporterade Sverige varor till Ryssland till ett värde av 22,5 miljarder kr. Det motsvarar 1,4 procent av Sveriges totala export. De största varugrupperna som går på export till Ryssland är läkemedel, telekomutrustning, maskiner, personbilar och lastbilar.

Diagram 2.2 Sveriges varuhandel med Ryssland

Miljarder kronor

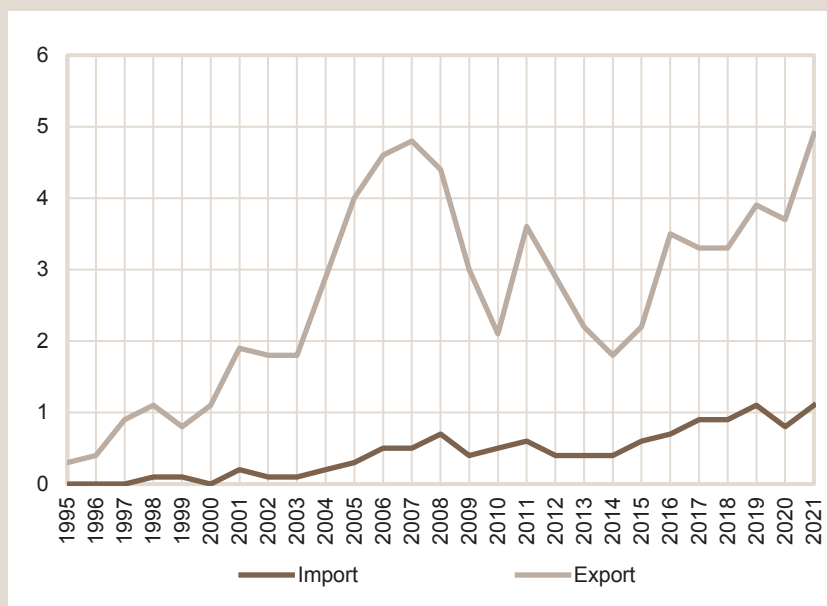
Källa: SCB och Kommerskollegium

2021 importerade Sverige varor för 19,6 miljarder kronor från Ryssland, vilket motsvarar 1,2 procent av Sveriges totala import. Främst importerar vi råvaror och bränslen, som

råolja. Men även gödselmedel, uran och metaller. Importen av ryska varor har minskat mycket de senaste åren, främst på grund av minskad import av råolja. 2018 importerade Sverige rysk råolja till ett värde av drygt 28 miljarder kronor, jämfört med knappt 7 miljarder under 2021. Historiskt har Sverige köpt mycket råolja från Ryssland, medan vi på senare tid köper en större andel från Norge i stället.

Sveriges handel med Ukraina är väldigt liten. År 2021 exporterade Sverige varor till Ukraina till ett värde av 4,9 miljarder kronor. Det motsvarar 0,3 procent av Sveriges totala export. Sveriges import från Ukraina uppgick 2021 till en miljard kronor vilket motsvarar 0,1 procent av Sveriges totala import 2021. Sverige importerade bland annat verkstadsprodukter, golvskiivor, möbler och madrasser medan vi främst exporterar verkstadsprodukter som maskiner och apparater.

Diagram 2.3 Sveriges varuhandel med Ukraina
Miljarder kronor

Källa: SCB och Kommerskollegium

Kriget tvingar stora grupper på flykt

I skrivande stund beräknar UNHCR att över fyra miljoner ukrainare flytt landet sedan den ryska invasionen. Främst till grannländer som Polen och Rumänien, men många personer har sökt skydd även i Sverige. Migrationsverket presenterade med anledning av flyktingsituationen den 11 mars 2022 tre scenarion till regeringen för antalet personer från Ukraina som kommer att söka skydd i Sverige till och med juni 2022:

- Scenario ett är att 27 000 personer kommer söka skydd fram till juni.
- Scenario två (huvudscenarion) innebär att 76 000 personer kommer söka skydd fram till juni.
- Scenario tre innebär att 212 000 personer kommer söka skydd fram till juni.

EU har aktiverat ”massflyktsdirektivet” vilket innebär att personer som flyr Ukraina har möjlighet att få skydd i Sverige under ett års tid utan att få en individuell prövning för att besluta om uppehålls- och arbetstillståndet. De som omfattas av direktivet får rätt till stöd på samma sätt som asylsökande, det betyder till exempel att barnen har tillgång till skola och vård men att vuxna inte har tillgång till SFI och mer omfattande sjukvård. Personer som får skydd enligt direktivet har rätt att arbeta i Sverige.

Fram till och med den 31 mars hade 27 283 personer från Ukraina sökt skydd i Sverige, varav 25 239 personer sökte enligt massskyddsdirektivet. Ukrainska medborgare är viseringsfria inom Schengenområdet och får stanna här utan visum i upp till 90 dagar. Antalet personer som flytt till Sverige är således sannolikt väsentligt mer omfattande. Vår bedömning är att Migrationsverkets scenario ett är överspelat och att även scenario två framstår som en låg bedömning.

Flyktingsituationen påverkar vår prognos för svensk ekonomi genom att den offentliga konsumtionen kommer öka som följd av mottagandet.

Relativt goda förutsättningar för ukrainska flyktingar att etablera sig på svensk arbetsmarknad

Vi vet inte hur länge kriget i Ukraina kommer att pågå och därmed inte heller hur länge de ukrainare som tvingats fly till Sverige kommer att stanna här. Om kriget pågår under en längre tid blir frågan om dessa personers möjligheter till etablering på svensk arbetsmarknad relevant för krigets påverkan på svensk ekonomi och arbetsmarknad.

Före Ukrainakriget fanns det cirka 13 000 folkbokförda personer i Sverige som var födda i Ukraina. Detta gör Ukraina till ungefär det 35:e största invandringslandet i Sverige. Arbetskraftsinvandring från Ukraina till Sverige har dock varit relativt omfattande under de senaste åren och uppgick år 2020 till 2 400 personer inklusive anhöriga till arbetskraftsinvandrare. Detta gör Ukraina till ett av de länder som har störst arbetskraftsinvandring, utanför EU, till Sverige.

Människor i Ukraina har en relativt god utbildningsnivå. Enligt Världsbanken så är läskunnigheten 100 procent. Skolan är obligatorisk upp till 16 år. Enligt PISA-undersökningen så presterar 15-åringar sämre än genomsnittet inom OECD men i nivå eller högre jämfört med länder med samma BNP per capita. I PISA kommer studenter i Ukraina väl ut i kognitiv utvärdering som studerar studenternas förmåga att ta till sig nya kunskaper. Landet lägger 5,4 procent av BNP på utbildningssystemet, vilket är i nivå med OECD men högre än de flesta jämförbara länder. Andelen unga som genomgår en gymnasieutbildning uppges vara hög. Utbildningsnivån har stor betydelse för möjligheterna till etablering på svensk arbetsmarknad. Vår bedömning är att den, jämfört med många andra flyktinggrupper, högre utbildningsnivån i den ukrainska befolkningen innebär att många av de som nu flytt till Sverige troligen har relativt goda förutsättningar att etablera sig på svensk arbetsmarknad.

Sannolikt kommer kvinnor fortsätta att vara dominerande bland flyktingarna från Ukraina. Gruppens möjlighet att komma i arbete är sannolikt bättre än för grupper som kommer från länder med lägre utbildningsnivå. Men den stora klyftan i sysselsättning mellan ukrainska män och kvinnor kan försämrade arbetsmarknads-etableringen. Kvinnor i Ukraina har en sysselsättningsgrad på drygt 60 procent i åldern 20–64 år. Detta kan jämföras med Sveriges sysselsättning bland kvinnor om närmare 80 procent.

Pandemins utveckling fortsatt en tydlig nedåtrisk

Vår prognos från slutet av förra året gjordes innan omikronvarianten på allvar började spridas internationellt. Utgångspunkten för vår prognos var en betydande smittspridning internationellt under 2022, men att denna smitta inte skulle vara lika dödlig samt att restriktionerna skulle vara mindre ingripande än vid tidigare smittvågor. Detta framstår fortfarande som en rimlig förväntad utveckling och är det huvudscenario vi utgår från även i denna prognosuppdatering. Pandemin utgör dock fortsatt en tydlig nedåtrisk i vår prognos.

Dels kvarstår risken att nya virusvarianter utvecklas, dels utgör den snabba spridningen av omikronvarianten i Kina den senaste tiden ett orosmoln. Smittspridningen i Kina är nu den högsta sedan starten av pandemin i början av 2020. En utveckling som bemötts med omfattande nedstängningar, av bland annat Changchun, Shenzhen och senast av Shanghai som stängdes ned i två steg under vecka 13 och 14. Nedstängningarna förväntas ställa till nya problem med förseningar, flaskhalsar och ökade kostnader för globala leveranser, inte minst för viktiga insatsvaror i europeisk industri. Nedstängningen av Shanghai bidrog dock också till en viss prisdämpning på olja globalt, på grund av förväntad minskad efterfrågan.

Effekten framöver på den globala ekonomin beror på om den kinesiska strategin – med hårda nedstängningar – framgångsrikt lyckas trycka tillbaka smittspridningen även av omikronvarianten. Men också på om – och i så fall hur länge – Kina håller fast vid sin strategi med nolltolerans mot covid-19 och strikta nedstängningar.

3. Uppdaterad prognos

LO-ekonomernas senaste prognos publicerades i december 2021. Sedan dess har, som diskuterats i föregående kapitel, mycket av förutsättningarna förändrats. Utöver den ryska invasionen av Ukraina har publiceringen av ny statistik (Nationalräkenskapernas revidering av kvartal 1-3 2021 och utfall för fjärde kvartalet) påverkat prognosen för 2022. Här redovisar vi hur de nya förutsättningarna påverkar vår bedömning av den svenska ekonomin.

Slutsatserna i uppdateringen är att kriget leder till relativt begränsade nedrevideringar av hushållens konsumtion, bruttoinvesteringarna, och utrikeshandeln, samtidigt som inflationen förväntas bli markant högre. Den omfattande flyktingström som förväntas från det krigshärjade Ukraina leder till stora kostnader för boende, skola och sjukvård. Det innebär att den offentliga konsumtionen ökar kraftigt i år och att de offentliga finanserna försämras. Vi ser också framför oss att det blir ännu svårare att komma till rätta med långtidsarbetslösheten när vi på kort tid tar emot ett stort antal människor som också söker en etablering på arbetsmarknaden. Det ställer krav på en väldimensionerad arbetsmarknadspolitik.

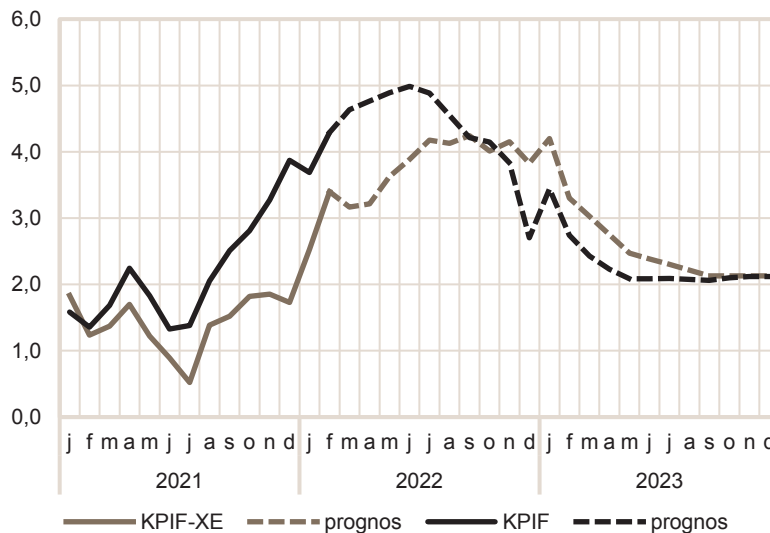
Som vi redan berört påverkas svensk ekonomi på flera olika sätt av det pågående kriget i Ukraina:

- a) Tillväxttakten i vår omvärld blir lägre, vilket kan antas leda till svagare svensk export.
- b) Den högre inflationen urholkar hushållens köpkraft och sänker efterfrågan.
- c) Ökad osäkerhet leder till svagare investeringsutveckling.
- d) Mindre export, investeringar och konsumtion minskar behovet av import.
- e) Ett omfattande flyktingmottagande ger kraftigt ökade offentliga kostnader.

Högre inflation men fortsatt svagt underliggande tryck

Inflationen har varit oväntat hög under inledningen av 2022, redan före kriget i Ukraina. Prisökningarna har också börjat sprida sig mer över olika varugrupper. De höga energipriserna har ökat kostnaderna i andra branscher och börjar slå igenom i konsumentpriserna. KPIF ökade med 4,3 procent mellan februari 2021 och februari 2022. Rensat för energi (KPIF-XE) blev inflationen 3,4 procent. Att prisökningarna skulle sprida sig till fler varugrupper var inte oväntat i sig, men det blev en snabbare och större effekt än väntat. Energikomponenten väger ganska lätt och utgör bara runt 7 procent av hela KPI. Den direkta effekten på KPI är därmed relativt begränsad. De indirekta effekterna är inte obetydliga men det tar viss tid för dem att slå igenom i KPI.

Diagram 3.1 KPIF respektive KPIF exklusive energi (KPIF-XE)
Procentuell 12-månadersförändring

Källa: SCB och egna beräkningar

Energiprisernas utveckling under resten av 2022 blir avgörande för om den ökade inflationen ska bli mer långvarig eller ebba ut under året. Elpriserna nådde en toppnivå i december 2021 och sjönk både i januari och februari. Vi tror att prisnivån sjunker något de närmaste månaderna för att från och med augusti återgå till en mer normal årlig ökningstakt på 2 procent. Drivmedelspriserna räknar vi med ska nå sin topp nu i mars/april och sjunka successivt till och med augusti. Därefter ökar även de med 2 procent i årstakt.

Till detta ska läggas att kriget i Ukraina, utöver att hålla uppe priserna på gas och olja, kommer få betydande effekter på främst livsmedelspriserna (initierat av prisökningar på gödsel, spannmål och foder). Krigets långvariga effekter på priserna är naturligtvis mycket svåra att bedöma. I prognosen antas livsmedelspriserna öka med 8 procent i årstakt från och med februari till och med maj, därefter antas en årstakt på 4 procent. Den underliggande inflationen bedömer vi uppgår till 1,8 procent i årstakt.¹ Den kommande avtalsrörelse gör det mycket svårt att göra en prognos för löneökningstakten för kommande år. I stället för en prognos, för utfallet för de löneavtal som ska tecknas för löneökningar från och med våren 2023, gör vi därför ett tekniskt antagande för utvecklingen de närmaste åren. Vi antar att näringslivets produktivitet ökar med 1,5 procent per år och att lönen per timme (NR-timlön) ökar med 3 procent i år och 3,5 procent 2023.

Vår prisprognos innebär att KPIF ökar med 4,3 procent mellan 2021 och 2022, men faller tillbaka till 2,1 procent 2023. KPIF exklusive energi ökar med 3,6 procent i år och 2,6 procent 2023. Den höga inflationen har fått många bedömare att se ett behov av att Riksbanken höjer styrräntan redan i år. Det gäller också Konjunkturinstitutet. Argumentet för tidigare lagd höjning utgår från synen på arbetsmarknadens parter inflationsförväntningar. Räntehöjningar skulle hålla kvar förväntningarna på 2 procent och leda till måttliga avtalade löneökningar i nästa års avtalsförhandlingar. Höjd ränta dämpar aktiviteten i ekonomin (åtminstone i teorin), höjer arbetslösheten och dämpar lönekraven. Men de stora prisökningarna drivs inte av höga löneökningar eller hög efterfrågan. Det är en smärtsam process med osäkert resultat att bekämpa prisökningar på olja, gas och el genom ekonomisk åtstramning och högre

¹ Med underliggande inflation menar vi den inflation som ges av lönekostnadsökningar minus produktivitet med antagande om oförändrad fördelning mellan löner och vinster.

arbetslöshet. Vi tror att den insikten finns hos Riksbanken och att man därför inte höjer styrräntan redan i år.

Revideringar motverkar varandra

I tabell 3.1 redovisas den nya BNP-prognosen och de olika komponenterna i försörjningsbalansen, samt hur dessa har förändrats jämfört med vår decemberprognos. Vi bedömer att BNP-tillväxten i år blir 2,9 procent, vilket är 0,3 procentenheter lägre än i decemberprognosen. Bakom den relativt lilla revideringen döljer sig dock förändringar som går åt olika håll. Tillväxten blev betydligt starkare under slutet av 2021 än vad vi räknade med. Det höjer förändringen mellan årsmedeltalen utan att det sker någon ytterligare ökning under 2022. Det gäller framför allt utrikeshandeln. Investeringar, nettoexport och hushållens konsumtion dras ner på grund av kriget medan offentlig konsumtion ökar kraftigt.

Exporten revideras ner när omvärldens tillväxt dämpas

Exporten förväntas öka med 4,7 procent i år, en upprevidering med 0,9 procentenheter. Mer än hela revideringen förklaras av att exporten ökade väldigt kraftigt under fjärde kvartalet i fjol, något som vi inte räknade med i föregående prognos. Om vi rensar bort den effekten så har exporten reviderats ned med i storleksordningen en procentenhet på grund av den svagare tillväxten i vår omvärld.

Hushållens konsumtion ökar svagare och sparkvoten minskar

Den höga inflationen leder till att hushållens reala disponibla inkomst ökar långsamt. Vi räknar därför med att hushållens konsumtionsökning mattas av, men den hålls uppe av minskat sparande. Hushållens finansiella sparande som andel av BNP sjunker med en procentenhet i år och ytterligare 0,7 procentenheter 2023. Det innebär att sparkvoten nästan är nere på samma nivå som före pandemin.

Ökad osäkerhet håller tillbaka investeringarna

En betydande del av den negativa effekten på tillväxten kommer från investeringarna. Vi räknar med betydligt svagare ökning av bostadsinvesteringarna som en följd av förväntningar om stigande räntor. Även om Riksbanken inte höjer styrräntan det närmaste året, så kommer räntorna på bostadslån sannolikt stiga i takt med att Riksbankens köp/innehav av bostadsobligationer minskar. Det får bostadsbyggarna att dämpa takten i byggandet för att inte få för stort utbud.

Den snabba uppgången i näringslivets investeringar bröts under sista kvartalet i fjol. Den fortsatt stora osäkerheten håller tillbaka näringslivets investeringar under 2022 men därefter tar de fart. De offentliga investeringarna föll tillbaka under hela 2021, men utvecklingen förväntas vända under 2022. För statens investeringar vände det redan under slutet av 2021 och den längre trenden med växande infrastrukturinvesteringar och investeringar kopplade till försvaret återupptas. Kommuner och regioner har stora långsiktiga investeringsbehov i skolor, äldreboenden och sjukhus och kommer rimligen återgå till den högre nivå man låg på före pandemin.

Flyktningmottagandet höjer offentlig konsumtion

Vi bedömer att kriget i Ukraina leder till ett mycket stort antal flyktingar som ska tas emot av Europas länder. Hur många som kommer att komma till Sverige är än så länge osäkert vilket gör det omöjligt att göra kvalificerade beräkningar av kostnaderna för mottagandet. De stora kostnadsposterna är Migrationsverkets kostnader för boende, kommunernas kostnader för skolgång samt regionernas kostnader för sjukvård.

Vi utgår från Migrationsverkets kalkyler av kostnaderna som följer av deras två högre scenarier, det vill säga att kostnader i år beräknas till mellan 10 och 30 miljarder kronor om mellan 76 000 och 212 000 personer kommer hit till och med juni och är kvar en bit in på nästa år. Kommunernas och regionernas ökade kostnader är också svåra att beräkna, men med tanke på att andelen barn är hög blir kostnaderna höga. Det är inte heller så att kommuner eller regioner har någon överkapacitet i verksamheterna som kan användas. En mycket grov

uppskattning är att kommunsektorns kostnader blir 20 miljarder kronor högre i år som följd av flyktingmottagandet. Vi antar att konsumtionsökningen blir lika stor som kostnadsökningen.

Den sammantagna effekten på BNP är liten, men kriget drar ner

Som tidigare påpekats beror revideringarna av decemberprognosen av både nya omvärldsförutsättningar och reviderade och nya utfall från nationalräkenskaperna för 2021. Förloppet förändrades och tillväxten tog rejäl fart fjärde kvartalet. De nya uppgifterna innebär att tillväxten 2022 revideras upp med 0,5 procentenheter utan att något ändras i prognosen för 2022. Att BNP förväntas växa med 2,9 procent i år betyder att det nya omvärldsläget, med Ukrainakriget som främsta faktor, drar ner tillväxten med 0,8 procentenheter.

Tabell 3.1 Försörjningsbalans, Sverige

Miljarder kronor respektive procentuell volymförändring

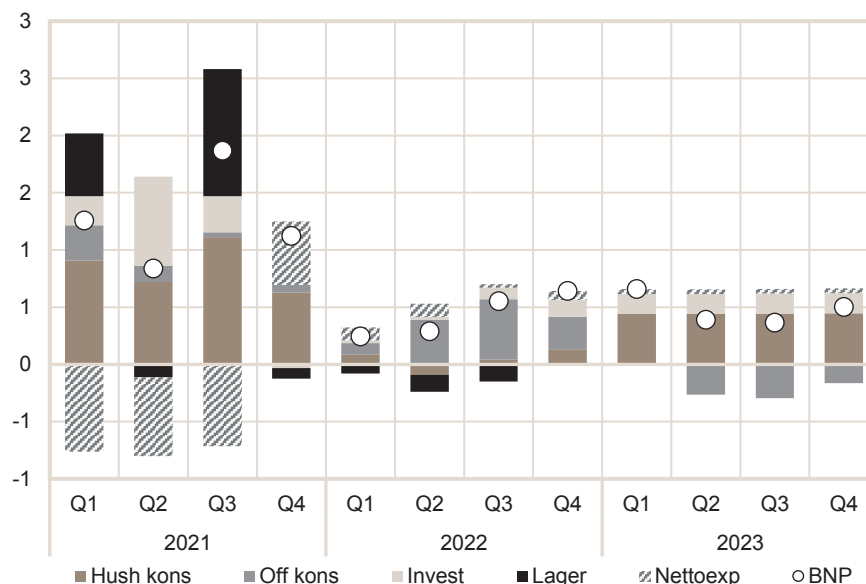
	Nivå 2021	2021	Revidering ¹	2022	Revidering ¹	2023
BNP, kalenderkorrigerad	5 215	4,6	0,0	2,9	-0,3	2,1
Export	2 379	7,2	0,6	4,7	0,9	3,9
Hushållens konsumtion	2 311	5,7	0,4	2,9	-1,5	2,8
Offentlig konsumtion	1 367	2,5	-0,6	3,2	1,9	0,7
Bruttoinvesteringar	1 308	5,9	-0,8	1,8	-3,0	2,4
Lagerinvesteringar ²	21	0,4	0,1	0,2	0,2	-0,1
Import	2 170	9,1	0,5	4,9	0,0	3,8
Nettoexport ²	209	-0,5	0,1	0,1	0,4	0,2
BNP		4,8	0,0	2,9	-0,3	2,1
Bytesbalans ³	293	5,5	-0,5	5,8	0,5	5,9

¹Jämfört med LO-ekonomernas decemberprognos. ²Förändring i procent av föregående års BNP. ³Procent av BNP
Källa: SCB och egna beräkningar

I diagram 3.2 redovisas försörjningsbalansens kvartalsvisa förändring och bidragen från de olika delarna. Bidraget från bruttoinvesteringarna och hushållens konsumtion minskar kraftigt som en effekt av det pågående kriget. Investeringarnas bidrag dämpas redan från fjärde kvartalet 2021, medan hushållskonsumtionens bidrag minskar från första kvartalet 2022. Det är också tydligt hur den offentliga konsumtionen håller uppe tillväxten från och med andra kvartalet i år. Mycket stark nettoexport håller uppe tillväxten fjärde kvartalet i föl, medan något motsvarande saknas första kvartalet i år varför tillväxten blir betydligt svagare.

Diagram 3.2 Kvartalsvis förändring av försörjningsbalansens komponenter

Procentuell volymförändring från närmast föregående kvartal

Källa: SCB och egna beräkningar

Arbetslösheten minskar successivt

Arbetsmarknadsprognosen utgår från prognosen för BNP. Med hjälp av bedömningar av BNP-produktivitet, medelarbetstid, befolkning och arbetskraftsdeltagande gör vi prognoser för antalet arbetade timmar, antal sysselsatta, arbetskraften samt slutligen även för arbetslösheten. De olika komponenternas förändringar framgår av tabell 3.2 och 3.3.

Vi konstaterade tidigare att tillväxtprognosen för 2022 blir 0,3 procentenheter lägre än vår decemberprognos. Vår prognos för arbetade timmar använder den totala tillväxten; den tar inte hänsyn till hur tillväxten fördelar sig på olika efterfrågekomponenter. Det spelar självklart roll i andra avseenden att offentlig konsumtion växer snabbare medan investeringar och privat konsumtion utvecklas svagare. Sysselsättning i offentligt finansierad verksamhet kommer åtminstone på kort sikt att öka mer än i näringslivsverksamhet.

Sedan föregående prognos har det kommit flera månaders statistikutfall som har förändrat våra bedömningar av såväl BNP (se resonemanget ovan) som produktivitet och medelarbetstider. En något överraskande utveckling är att medan sysselsättningen fortsätter att växa så har antalet arbetade timmar minskat något de senaste månaderna. Vi har inte nu underlag att bedöma om det beror på osäkerhet i statistiken, ökad frånvaro, lägre medelarbetstid för redan sysselsatta eller nytillkomna i arbete. Det innebär i alla fall att antalet arbetade timmar ökar betydligt långsammare i år mätt som förändring mellan helåren 2021 och 2022. Arbetade timmar ökar betydligt mer 2023 när den effekten faller bort.

Arbetslösheten minskar successivt under prognosperioden, från dagens dryga 7,5 procent till drygt 7 procent vid slutet av året och 6,9 procent fjärde kvartalet 2023.²

² I denna arbetslöshet ingår inte arbetslösa flyktingar från Ukraina, även om de har uppehållstillstånd. För att kunna påverka den genom AKU uppmätta arbetslösheten måste man ha ingått i totalbefolkningen när AKUs urval dras. Däremot kan det ge utslag i den registerbaserade statistiken från Arbetsförmedlingen.

Tabell 3.2 BNP, arbetstid och sysselsättning enligt NR

Nivå 2021 miljarder kronor respektive procentuell förändring

	Nivå 2021	2021	2022	2023
BNP, miljarder kronor	5 215	4,6	2,9	2,1
BNP per timme, kronor	641	2,2	2,5	0,6
Arbetade timmar NR, miljoner timmar	8 134	2,3	0,4	1,5
Medelarbetstid, timmar per kvartal	396,9	1,0	-0,3	0,5
Sysselsatta NR, tusental personer	5 123	1,3	0,7	1,0

Källa: SCB (Nationalräkenskaperna) och egna beräkningar

Tabell 3.3 Arbetsmarknadsprognos AKU

Procentuell förändring, tusental personer 15–74 år

	Nivå 2021	2021	2022	2023
Befolkning	7 512	0,0	0,1	0,3
Arbetskraften	5 546	1,4	-0,4	0,4
Sysselsatta	5 058	1,1	1,0	1,0
Arbetslösa	488	488	419	390
Arbetslöshet (% av arbetskraften)		8,8	7,6	7,0

Källa: AKU och egna beräkningar

Stark offentlig ekonomi

Den stora förändringen i nuvarande prognos jämfört med vår decemberprognos är naturligtvis den offentliga sektorns stora kostnader för flyktingmottagandet. Som beskrivits ovan bidrar det till högre BNP, men försvagar samtidigt det offentliga finansiella sparandet. I den nya prognosen har vi också lagt in ökade försvarsutgifter (ungefär 3 miljarder kronor) redan i år och tagit hänsyn till effekterna av den budget som klubbades av Riksdagen i december. Trots detta minskar det offentliga finansiella sparandet endast marginellt och beräknas uppgå till -0,7 procent av BNP i år. Utan flyktingmottagandet och ökade försvarsanslag skulle sparandet ligga nära balans i år.

Tabell 3.4 Offentliga finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2021	2022	2023
Inkomster	2 811	2 918	3 056
Utgifter	-2 835	-2 958	-3 016
Finansiellt sparande	-23	-40	40
Procent av BNP	-0,4	-0,7	0,7
Maastrichtskuld ¹	1 932	1 903	1 863
Procent av BNP	35,9	33,0	30,8

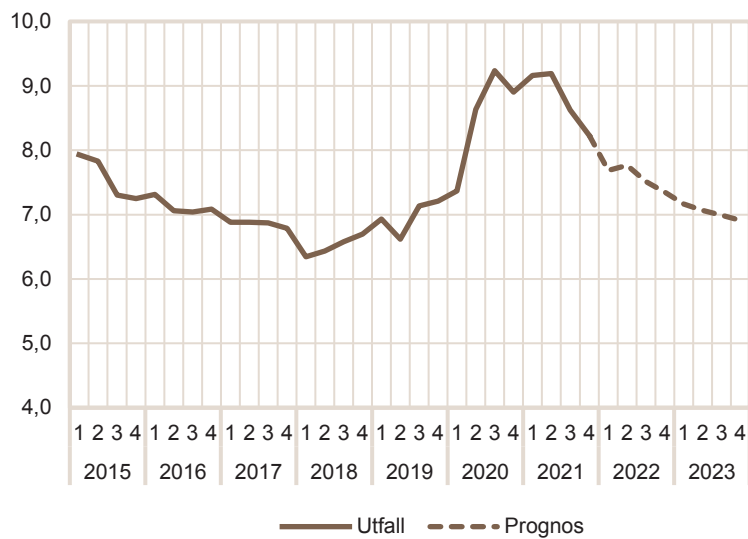
¹ Utöver effekter från det finansiella sparandet har Maastrichtskulden bland annat påverkats av förändringar i Riksbankens hantering av valutarenserven.

Källa: SCB och egna beräkningar

För 2023 gör vi inga antaganden om eventuella nya beslut eller löften om utgiftssatsningar eller skatteförändringar, även om det senare under 2022 med stor sannolikhet dyker upp ett antal vallöften. Vi redovisar i stället de offentliga finanserna som följer av nuvarande skatter och en viss ökning av de offentliga utgifterna som håller verksamheten på oförändrad nivå och tillåter en relativt stor ökning av de offentliga investeringarna.

Med dessa förutsättningar uppstår ett överskott i finansiellt sparande på 0,7 procent av BNP år 2023. Hur detta ska översättas till ett utrymme för nya satsningar och/eller skattesänkningar är en fråga om synen på vad den offentliga budgeten ska användas till. Om 2023 betraktas som ett konjunktorellt normalår och sparandet därför ska uppgå till 1/3 procent av BNP blir utrymmet i storleksordningen 20 miljarder kronor. Om vi i stället utgår från att det på sikt är klokt med ett underskottsmål på minus 1 procent i finansiellt sparande för att minimera arbetslösheten och öka kvalitén i offentlig verksamhet blir utrymmet runt 100 miljarder kronor.

Diagram 3.3 Arbetslöshet, 15–74 år, AKU
 Procent av arbetskraften

Källa: SCB och egna beräkningar

4. Arbetsmarknaden

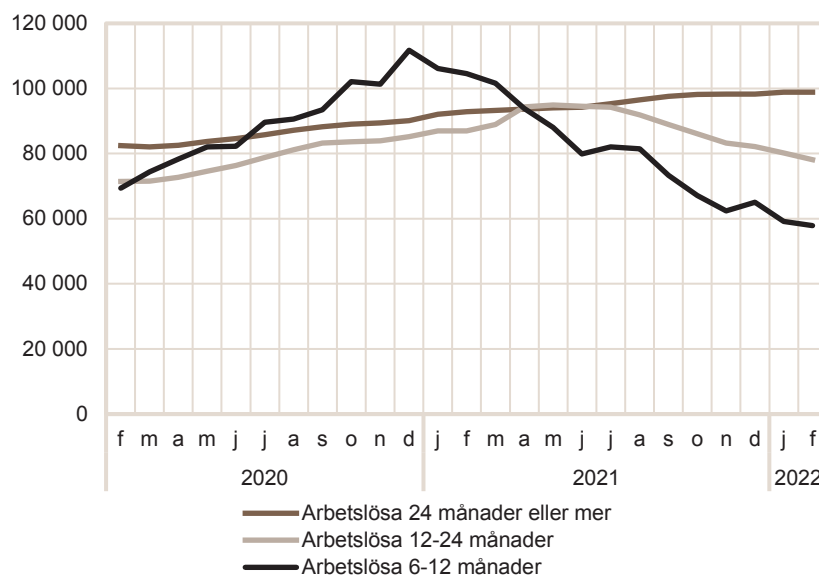
Utvecklingen på arbetsmarknaden är heterogen. Samtidigt som efterfrågan är stark på arbetskraft med vissa utbildningar eller kvalifikationer finns det en stor grupp arbetssökande som har svårt att hitta arbete. Långtidsarbetslösheten är ett stort problem, som kräver en kombination av långsiktig expansiv efterfrågepolitik och aktiv arbetsmarknadspolitik för att bekämpas. Det är därför särskilt olyckligt att den aktiva arbetsmarknadspolitiken är så snålt tilltagen. I år omfattar Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag tillsammans med anslaget för arbetsmarknadspolitiska program och insatser inte mycket mer än vad som användes året före pandemin och betydligt mindre än vad som användes 2018.

Långtidsarbetslösheten fortsatt ett stort problem

I februari hade 176 865 arbetslösa varit inskrivna på Arbetsförmedlingen i mer än 12 månader, varav 98 791 personer hade varit arbetslösa i över 24 månader. Långtidsarbetslösheten ökade varje månad från mars 2020 fram till och med maj 2021, och nådde då en topp på 188 892 personer. Att långtidsarbetslösheten har minskat sedan sommaren 2021 beror på att gruppen arbetslösa inskrivna på Arbetsförmedlingen i 12–24 månader har blivit mindre. Antalet personer som har varit arbetslösa mer än 24 månader har däremot inte börjat sjunka tillbaka. Många av dessa var arbetslösa redan före pandemins utbrott och har under pandemin haft sämre möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Diagram 4.1 Arbetslösa efter inskrivningstid

Antal personer

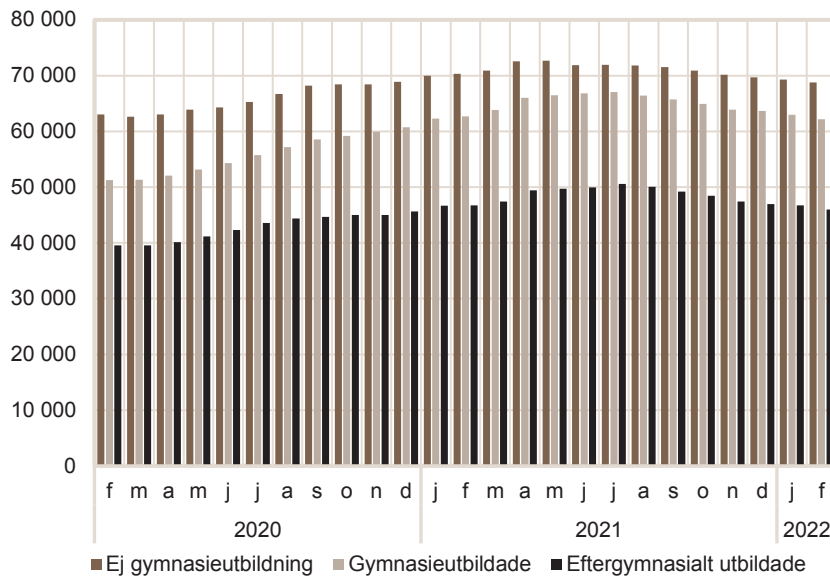

Källa: Arbetsförmedlingen

Att antalet som varit arbetslösa längre än 24 månader ökar betyder att inflödet i gruppen är större än utflödet (till jobb, studier eller som lämnar arbetskraften). Inflödet kan enbart komma från gruppen som varit arbetslösa i 12–24 månader. Det betyder att en delförklaring till varför antalet som varit arbetslösa i 12–24 månader minskar är att de övergår till gruppen som varit arbetslösa i 24 månader eller längre.

Erfarenheten från tidigare kriser är att långvarig arbetslöshet försvårar återinträde på arbetsmarknaden. En kris får därmed långvarigt negativa effekter på arbetsmarknaden med en förhöjd risk för permanent högre arbetslöshet.

Diagram 4.2 Långtidsarbetslösas (minst 12 månader) utbildningsnivå
Antal personer

Källa: Arbetsförmedlingen

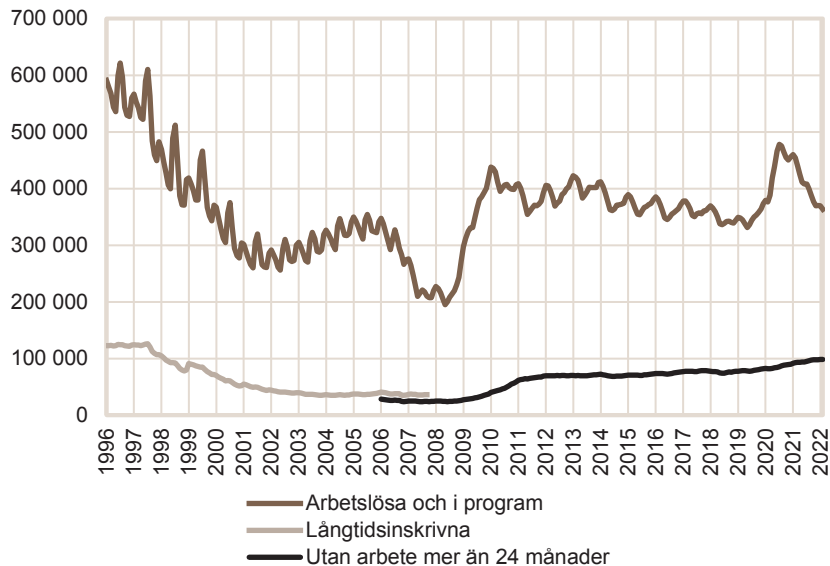
Personer utan gymnasieutbildning utgör knappt 40 procent av de långtidsarbetslösa. Andelen har minskat marginellt under pandemin. Detta kan sannolikt tolkas som ett resultat av att arbetslösheten under pandemins inledning drabbade bredare grupper. Av samtliga 177 000 långtidsarbetslösa har 62 000 en gymnasieutbildning och 46 000 har en eftergymnasialutbildning.

Om vi studerar utvecklingen av långtidsarbetslösheten i ett längre tidsperspektiv är det tydligt att mot slutet av 1990-talskrisen sjönk antalet långtidsinskrivna i takt med att arbetslösheten minskade och antalet förblev på en låg nivå även när arbetslösheten började stiga igen.³ Efter finanskrisen steg antalet arbetslösa inskrivna på Arbetsförmedlingen i minst 24 månader med ett par års eftersläpning. Därefter har antalet inte minskat. Det finns sannolikt flera förklaringar till de olika mönstren före respektive efter finanskrisen. Att det behövs en betydligt mer ambitiös arbetsmarknadspolitik borde dock vara uppenbart.

³ Långtidsinskrivna har varit inskrivna på Arbetsförmedlingen i minst 24 månader. Om inskrivningstiden bryts av en subventionerad anställning (det vill säga det sker en återgång till arbetslöshet efter en sådan anställning) adderas tiden före och efter den subventionerade anställningen. Det något krångliga måttet syftar till att inte missa någon rundgång mellan öppen arbetslöshet och program.

Diagram 4.3 Utvecklingen av arbetslösheten respektive långtidsarbetslösheten

Antal personer

Källa: Arbetsförmedlingen och egna beräkningar

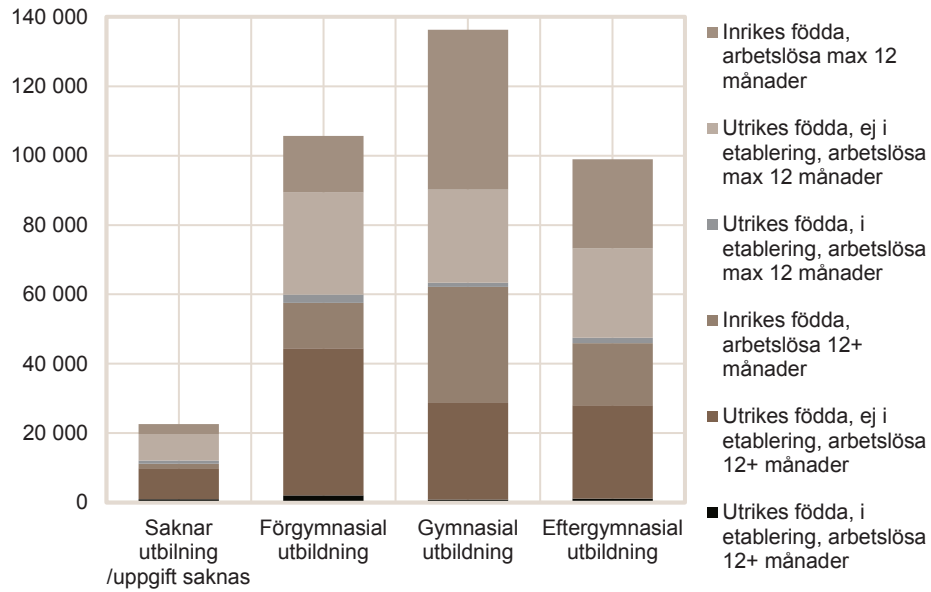
En stor grupp av de arbetslösa bör ha relativt goda förutsättningar att få jobb

Att långtidsarbetslösheten är ett allvarligt problem betyder inte att det saknas kvalificerad arbetskraft bland de arbetslösa. Av de 363 575 arbetslösa som var inskrivna på Arbetsförmedlingen i februari hade en tredjedel (124 427 personer) minst gymnasial utbildning, en arbetslöshetstid kortare än 12 månader och var inte inskrivna i Arbetsförmedlingens etableringsprogram för nyanlända flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga. Denna grupp bör ha relativt goda förutsättningar att få jobb.

Strukturomvandlingen gör arbetsmarknaden föränderlig. Nya jobb uppstår och gamla försvinner. Arbetsmarknadspolitiken ska fungera som smörjmedel och underlätta strukturomvandlingen. Därför behöver det finnas medel till matchningsinsatser och mindre insatser som vid behov kan anpassa kompetensen hos de mer kvalificerade arbetslösa. Arbetslösa som i större utsträckning saknar de kvalifikationer som efterfrågas – och kanske har hunnit bli långtidsarbetslösa – behöver ofta en räkka av väl valda insatser innan de kan få ett reguljärt arbete.

Diagram 4.4 Inskrivna på Arbetsförmedlingen februari 2022, efter utbildning och bakgrund

Antal personer

Källa: Arbetsförmedlingen och egna beräkningar

Ekonomiska utsikter

LO-ekonomerna har sedan 1947 publicerat en serie konjunkturrapporter, *Ekonomiska utsikter*. Rapporterna kommer normalt två gånger om året, vår och höst. Denna rapport är en extra prognosuppdatering med anledning av kriget i Ukraina.

I *Ekonomiska utsikter* analyserar och diskuterar LO-ekonomerna den samhällsekonomiska utvecklingen i Sverige och omvärlden.

En viktig uppgift för LO-ekonomerna är att påverka den samhällsekonomiska debatten. I rapportserien presenteras analyser och argument som bygger på arbetarrörelsens grundläggande värderingar, med LO-förbundens medlemmar i fokus. Den ekonomiska debatten i vårt samhälle präglas ofta av andra värderingar. *Ekonomiska utsikter* bidrar därmed till att bredda och nyansera den samhällsekonomiska debatten, ge motbilder, alternativa analyser och nya argument.

Rapporten beställs från LO-distribution:

www.lo.se/distribution

April 2022

ISBN 978-91-566-3540-3

www.lo.se